

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЛНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 2.

НА ПЕТЊИЊУ, У СУБОТУ 12. ЈАНУАРА (24. СИЈЕЧЊА) 1874.

ГОДИНА II. (IV.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази једном пут недељно. Старије за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. н. 3; по год. 3; четврт год. н. 1. 50. и. За СРБИЈУ г. н. 7; по г. н. 3. 50.; четврт н. 1. 75. и. За све друге земље год. н. 8; по год. н. 4; четврт год. н. 2. За остале земље се за год. 5. одређује. Писањима и све шаржбене слике се достављати, и дописи уреднику на Петњу.

Молимо, да г. г. претставници пошаљу одмах претплату, јер се бројем 5. обуставиће се шаљиве листе свакоме, ко дође на Петњу.

Ко неће лист да прими, нека нам поврати ово од 4. броја; иначе плаћа претплату листе за јесен дана.

Претплата се шаље једино администрацији. Дужнике од прошле године оочињиве до нам час прије измире свој дуг.

Уредништво.

ПОГЛЕД НА ПРОШЛУ ГОДИНУ.

II.

Из задатка Црне Горе, који је она у прво доба имала, није да само одбрани и сачува слободу српску, кад се по провасту државе позува у њезине тврде границе, развије вријеме и потреба други много већи и важнији задатак. А тај је, да заједно са укупном снагом народа, која се међутим на својој страни знатно опоравила, вргне за ослобођења још подјарљенијих удова тјела народнога, да ради на уједињену народном. Тај задатак наметнуо јој је са свијем правно опет други и најтежи дужност: — да се што брже прихвати за онај велики рад, да се даље прије свега сама изнутра материјално и морално ојача и развије, да свој нови државни живот уреди према својој потреби, духу времена и напредности српских, просвећених и напредних земља јевропских.

Мир, који је настао иза последњег рата Црне Горе с Турском дао је томе zgodnu прилику и доста рађено је томе пољу највише. Да неопашљиво, што смо већ у неколико прилика исповијали, пренаћемо одмах на прошлу годину, о којој и говоримо, да видимо, је ли и колико је нам успјехе у томе погледу оставила.

С радомбу можемо очитовати, да нас они задовољавају и веселе.

Унутрашње уређење земље тек је било започето под владом Петром II, више је напредовало под владом Данилом а знатно и јако се развило под владом садашњег кнеза. Уређењем српских и окружних судова судство је наше добило свој прави облик, уздигло се до захтјева његовијех и потреба земље, и добијело је са собом, да је сенат у првом смислу постао трећи, највиши суд. У прошлој години радња се нарочито на томе и то са успјехом, који се жатога желати. Радом таквијех, који је од г. 1862 бржљиво и постојано негован и у прошлој години до овога ступња доведен, развијао се и развио се знатно и наш народно државни живот. Према томе наравно да више није жатога потпуно својој цијели одговарати законик Данилов са доцнијим измјенама и допунама његовијех. И то је без сумње и била главна побуда нашег владног, да је одлучно дати земљи писане потпуне законе према новој потреби, према садашњем стању његовом. И тај српски посао, о коме смо и у прошлом броју говорили, започет је у прошлој години. Кад буде готов и ступи у живот биће он не само благодатан за земљу нашу, него ће јој и углед у свијету намет и страном још више подићи.

Образовање народно, развитак просветни Црне Горе стекао је већ уваженим и далеко изван граница српских. Осим два виша завода, бого-

вије и женске школе, проширено је у прошле четири године из двије три десет осовне школе те су постојале, до данас четрдесет осовнијех народних школа, које су у земљи тако новонајштане, да су на свакој страни дјеца за школу дорасла у стању похаћати је. Но у прошлој години нимако и у томе да забележи неке напретке. Како је наша ботославија сузрјело и приправничка школа, а то је из ње изшло ланг десетак изученијех младина, који су сви онајштане за учитеље. С тиме су наше школе добиле нове спремније снаге, а то је створило могућност, да се у сваком округу по једна и двије главне школе са четири разреда отворе. А корист овога очекивања је за тежиње образоване подмлада. Не можемо пропустити да на овоме мјесту не напоменемо, да је влада наша, која се толико о просвети народној стара и знатно дво доходака државнијех на њу троши, у прошлој години забављала се и око тога, како да се на Петњу подигне једна гимназија. Ми слободно можемо истаћи, да ће она скорија и ту, народу корисну, мисао остварити.

Остаје нам још, да коју проговоримо и о трећој страни нашег унутрашњег државног живота, која је исто, као и најпрва поменуто, *важна, а у неку руку још и важнија*. То је материјалне стање наше земље. Свака уређена земља има своје потребе више или мање, према положају и ступњу развитка свога. Кад нећемо природни ток и не само њу него и следствени напредак да спречимо и задржимо онда се морају те потребе подмиривати. За то треба средстава. Средства даје народ. А да би народ био у тој срећној положају мора и сам с њима располагати. Нужно је дакле, да се истодобно и материјално стање народа развија и напредује. Влада кнеза Николе, под којом је Црна Гора овај радосни напредак постигла, више се одоцила да и томе свуклоку паху и брига своју покони. Она је у то неке више корака и вјера предузимала, да се земљорадња унаприједи и производна оснажи и умножи. У тај рад снада и лавски покушај у црничком округу, да се у нас масине одокаће, те је ради тога засеђено неколико стотина младина и изгаси су врло добри. Звали су и шпански стручни људи, да испитују неке руде. До чистијех резултата није се још дошло, али ова изгаса да ће се засјејодити на два мјеста богата руда каменог угљена. Но као најглавније за сада највећа и најкориснија за земљу, без сумње је мушка радња. Прастара, вресном подмлађивана ровачка шума, која је богата јеловик, ораховик и буконик дрвља, а у простору велика око 40 квадратних миља, стојаше све до сад без употребе и користи. Прошле године склопило се једино догање друштво, које ће предузети сјечу шуме, од чега ће народ, а по томе и држава посредно и непосредно користити имати. Ради тога већ је саграђен пут од шуме до блиске ријеке Мораче. Дотле ће се дебла на колима доносити, а одатле спуштати водом у Ријеку. На Ријеку Црнојевића подиже се фабрика, машина је већ добављена и ту ће се нарађивати штице, дуге и т. д. До тога мјеста од Врашице (два сата даље) долазиће дебла жали вапор, кога је кнез набио. А за извоз отворен је водени пут.

Ово је предмет, о коме ћемо ми други пут

посебце ошвирије говорити, за сад изречево само, да ће он бити користан за земљу, срећан за народ.

Са радом овом и другом озога рада стоја кохуникација у пералучној савез. Путони оживљују трговину, покажу и подижу привреду. А ко зна какви су до скоро били пролази кроз Црну Гору, тај ће одмах увијети, колико је благодат народу лакши и удеснији саобраћај. За то се и настојало живи око грађења путова, и у прошлој години дограђени су многи, нарочито на главнијех линијама, угонди кохски путови. Неће предузеће, које прошлу годину чини за нас знаменитом, а земљи обећава знаменито користи, то је без сумње кохски пут од Котора до Девлаград са споредним линијама на Петњу и Ријеку Црнојевића. Он је летос отпочет да се гради, и, ако Бог да, до двије три године биће предан саобраћају. У једном чланку у нашем листу околњавске године, смо разложили све знатне користи, које ће народу и земљи доијети овај пут, дошто постане извоз и увоз лакши, јефтинији и бржи, и кад настају неизбежни провоз, који до сад мора обилазити Црну Гору. У исто вријеме побла смо и доказали као савршено неосновану бојазан, коју бјеше тај пут из другијех обзира у њекијех пријатеља изазвао. Ми смо с те стране свакојим, а са свакојег другог гледишта радосни и желимак на највећа, да се тај пут еретно и што прије доврши, јер ће он уједино бити пут, који ће се народ наш уздићи до веће радности, боље збрале.

Прикупљено на једно све ово, што смо овдје изложили, на ћемо вијети, да прошла година није за Црну Гору жинила без користи ни у њеном унутрашњем развоју. Плодова је оставила лијевијех, а положило је у њој основа, које ће се изјезно поклати плодношћу. Црна је Гора у сјевала. Као што у вријеме вјечитијех ратова бјеше влада побјела и слава на њезиној страни, тако и у ово неколико вријетих година срећа јој је добро послужила и у свјетком радосни. Колико на корист Црној Гори, толико служи ово и на корист и задовољства свега Српства, јер, понашљиво што смо у почетку казали, дјело ослобођења и уједињена народног које мора брзо настући и захтјевало је, да Црна Гора употреби ово доба жира на оваке оснажење своје.

ИТАЛИЈА И ФРАНЦУСКА.

„Дерито“ италијански лист узјерене странке зајима се у своја два последња броја о догађајима Италије са Француском — приликом погребера француског посланика пуковника де ла Ваје, и излази у њима нове доказе неваљавства Француско према Италији — између осталог он пише:

У првом свом чланку који носи наслов — „Изазивање француско“: „Дерито“ пише:

„Што карактеристичне владу већасавску јест то, да она слабије од себе а њу поштујуће казди их узавирује и изазива, а врема силнијика попустљива и свирева јест. Ако јој дође из Берлина и најстрожија оложања она је прима с поштованјем и вресоручује својим дивотвија да су предострожни и уздржљиви. Ако јој из Петрограда сахо жељу озиче, она је врије но што се и помислити коже уважи; са сваја је другичје понашње те француске владе према Швајцарској и Италије. Француска влада ни у ниједној ствари

ни шати, Саварска губернија у тој је најнесретнија, али кад се влада, и народ у опште, у пространој држави у таким несрећним појавима, за своје страдање саочастивости брине, то се на врло лак начин свакомо уклапа. Како је влада од својих органа за ту несрећу дознала, одасила на лице мјеста Јосифу и поручиоцима: да извиди, и влади извештај поднесе. Влада са-слушавши од комисије, тојач извештај одредила је знати своте и да се народу поможе, и тому наредила је: да се у оних крајевима, којекиме државне радње односно, и народу прилика пружи како ће узглед, што заслужити који. К тому у свим варошима образлагачи су се комитети, који прилоге купе, а саме власти, све употребљавају, да се што више новца скупи: тако је гувернер једне области, из сопствене добуне велики бал наредно и приход за страдалице наменио. Имали смо прилику и ми на тој балу присуствовати, куда нас је један наш отменији Србин заведе, и чудан смо се, како сваки тежи, да се невољником поможе. Извојачки т. ј. властима подноси у истом граду, безплатно сву ноћ, народ на бал дозвољено. Срећан је народ, који као брат за брата у таким невољама саочастује, а јом је срећнији, ако му општења влада из лева стоји. Русја је у једном, и другом србину!

Русја трговина све то знатија била, и у којемо узвод разноврстни ствари производа тој књи била, у тојемо, и јом више, извод руски производа, тогањачки била, и за коју годињу, чудно се руска непријатељ, што руски народ све створити може.

Долзак цара Аустројског Фране Јосифа у Петроград, дозакан је 1. Фебруара. Руско новине јом ништа о томе дозакан неговоре, само се у опште мисле, да тај пут Фране Јосифа, славенски поменика у аустро-набарској, користан бити може, а то из разлога, што се мисле да ће Аустрија Славенима изловенија бити. Ми на против мислимо, да ће Словени, као и до сад у Аустрији издати, и тек кад сами узрале, нека јаведички програм створе и сложено све своја права потражи, а радети као до сад. Т. ј. једно племе друго изневерјавати, и кад је једно у борби, друго без новево капитулира — а тако и никако се ни извесити не може, да аустро-набарска влада из сопствене побуде славенима оно даде, што они сами неистраже, а јом како може се захтевати, да Русја у прилог Аустро-Славена дјестује, пут цара Фране Јосифа може се као цушта ствекта сватрати, који с никаким политичким посљедицама скрчан није.

ПЕТИЊЕ. 11. Јануара. — Њ. Њ. Св. Св. кнез и кнегиня отишли су са Сјеницом породици у прошлу уторак на Ријску Приоњевна, гдје ће дуже престојати пребавити. Због свога положаја и биле кнеже Ријска је трао пријатно пребавити што у ово доба гдје се. Њ. Св. кнегиня Милене опојавила се је скоро потпуно.

НОВОСТИ.

ИТАЛИЈА. — Картагена се предава. Бунтовника влада побједла је на броду „Нуманијин“. Једно одељење бродова пустило се за њом у погчуру. У приласку главнао капетана позваљу се добровољци, да предаду оружје. У противном случају слање се пред војнички суд.

Владном царедвом распуштају се све друге и сва политичка друштва.

ФРАНУСКА. — Војни министар предао јо је скрпштину законску основу, по којој се извају ординарци принципс деонитивно урети у војску. Ак скрпштину прици ову основу, онда ће сигурно војвода аурацки спорни бити именован кардиналом ерацциски.

О Балеу се говори, да има у рудача неке важне сине и да их најверјава издати и тиме раздасити многе ствари у својој парници.

ХРВАТСКА. — Њ. Шенте „Далмат.Обзор“ да је у сједишци кинесерска сајета, којој је драљ предсједовао, ема. Молдвару појеруно питање: да ли је већ наступило време, да се провинцијалска хрватско-славонска крајина утјелоно Хрватској. Пошто се то питање рјешило, предложено је, да се то уредовљене свакојак сага изведе; не пошто то питање стоји у сав-

зи са многим другим предствима, то да се са благо Махурањивем најпрвије ова предствита питања рјеше. За тиме ће се одмах поднијети конкретни предлог за извршене тога утјеловљена.

СРБИЈА. — Скупштину је закључила и кнез је потврдио, да одсад гивизације у Србији имају седла разрела, а не шест као досад, и на сарнетку да ученици хорату полагага испит зредости, па да пређу у већу школу. — На предлог војеног министра отпуштени је из државне службе капетан Сага Грујић, због тога, што је био члан уредништва „Јавности“ радикалнога листа, који излази у Крагујевцу.

К Њ И ЖЕВНОСТ.

*) Изаша је први број „Јакога“ књижевнога листа, што излази у Новом Саду. Садржај му је: „Јавору“ pjesма Звај-Јована Јовановића. — „Игачини гроб“, повеса К. Трнковића. — „Ошрова пјача“, pjesма 1. стх 1—210, преводи др Јаза Костић. — „У борби живота“, приповјетка с пута. — „Сестре моје“, pjesма Мите Поповића. — „Љубовна pjesма“ 1. — У листу је: Књижевност. Приказ „дега Јакога Игачовића“ о издавању „скупшених дјела“ наших књижевника. — Новости: Српски сребрени поци. — Пријетельска славенске узајачности. „Јавор“ излази 1. 10. и 20. сваког мјесеца. Претплата се сладе г. Кости Трнковићу, адвокату у Новом Саду.

Цијена је листу на четири годињу 4. И опет понављамо жељу да се што више читалаца и из овјех највишег ствара претплати на овај изврени забавни лист.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Прије мезимљко мјесеци започео је хрватски педагошко-књижевни сбир издавати лист за младеж основних школа под именовом „Смиље“, као што је то овај први број; те је бојом повољу већ и завршио први свој тегај са прилично повољним успјехом, стекавши преко 2000 предбројника. Ако се тим успјехом и задовољати можемо, јер је ваки осигуран барем материјални опстанак адога; то он ипак није јом ни из далека онако повољан, какав би требао да буде, јер почим је у неким школама и до стотину предбројника, ипак има јом преко половине хрватских школа, у којих није ни једнога предбројника. Ни у најбољем случају, да се ипак „Смиље“ во свима школама развира, као што би требао, ипак би успјех половичан био, јер како има је народ жалнобоже душевно јом увјек развојем, он би свакако развирен био само по хрватским школама а не и по српским, те би се дакле ипак користио само један дјо будућег народина најаштја, а не свак, као што би у интересу складне народне образовности потребно било.

Неби у тој несгода била, што хрватско „Смиље“ неби и у српским школама развирено било, него што сличнога листа и за српску младеж сада нека, да она се тако младеж цијелога народа успоредио и једнаки когако душевно побуђује и ошмењује. Снагајући тако складни и саједнички напредак цијелога народа неопходно потесеним, савкупно је хрв. педагог.-књижевни сбир у овогодини својој II. гдла, скупштину, да се „Смиље“ са српску школску младеж такођер извршицом тиска, док се може бити гдјегод посебан такон српски лист неоскује. Ми сматрамо за свету дужност, да гдје је од потребе за сав свој народ дјелује; а својим народом снагако све што наших говорон сбир, је ли се тај говор сад как је коју мигле зове овје хрватске а тако српске. А снагајући сав свој народ једном народном цијелом, снагако уједно и најближе речено несгодом, ако буди у чек само овај или онај дво народа напредује а други заостаје, почем то онда свакако и на напредити недовољно и и штетно дјелује.

Ето разлога, за што „Смиље“ од нове године и српске издавати оличниљемо; а надамо се, да ће он довољан бити не само за оправдање него и за препоруку овога предузећа. Нека пакко нико не мисле, да ми најверјава ипак ипакво пропаганду црпрати буди за ово али за оно. Нама је све свето, што је српском брату свето, па жељимо, да и иглу опет све светљом

буде, што је Хрвату свето: јер немо само тако светине обојаче сачувати и успјешно унаприједити. С тога ћемо својим листом учити сву младеж народа свога, да штудје и љуби све што је свето и Србу и Хрвату, јер ми народни учители има да будемо промишљатељи не народне расијечености и овразе, него народне љубави и народнога јединства. Ми се дакле надамо, да ће ипак наши српски судругони у овој предузећу с братинским поуздањем у сусрет доћи, те нам прилози и материјално и књижевно, да што достојније своју позваљу задовољимо, и да што шеменије и здравље духовне хране пружио младежи и српској и хрватској, а надамо се и од поглавара српских школа, да ће нам они такођер у том својски припокоји, да се лист што више развира.

Како овај први број показује, лист ће удељени бити за младеж основних школа, те ће доносити сваковрстне пресјавце ујетине и народне, приповједнице из живота и повјести, бајке, приче и загонетке, чланке повјестне, животописне, земљописне и опће науке, а све језиком јаким и младежа школској схватљиво и разумљиво, па и са обзором на обилане одношаје српске владе и здравље духовне хране пружио младежи и српској и хрватској, а надамо се и од поглавара српских школа, да ће нам они такођер у том својски припокоји, да се лист што више развира.

Показало дакле на што обилнију предлату сву родољубиву српску младеж и све љезине родољубиве пријатеље. Смиље ће издати сваког мјесеца једнаст и до 15. у овој форми сваки број бит ће највише једног или двама илестина сликама, а за циљу, коју сваки и најспоријашњи лако својих може, најме за најлеу годињу у аустро-угарској монархији поштомо само 62 нов., у Србији, Приојеру и Турској и по реди веће поштарине 80 поч. или 8 гроша. Предплата нека се сладе „Управни Смиље“, приварца улица бр. 90, а чланци управљајућемо одбору педагог.-књижевног збора.

Сабирачи предплате добијају на 10 претплатника 1 литаска балва, или се могу наћи једнајесту претплатнику здржати. Учители мољимо, неки ради олакшога експедиције вастоје, да се лист на све претплатнике једне школе сладе под насловом или дотичне школе или дотичног учитеља; а за шаљемо предплате препоручујемо поштовне напутинице (Postanweisungen).

Мољимо јом сва српски уредништва, да нам овај позив урете у своје листове.

Управљајући одбор хрв. педагог.-књижевног збора.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Лик дра Светозара Милетића) Ф. Ј. Тителбах, професор на новосадској варошкој реалци, извао је лик дра Светозара Милетића. У свом оглаше вед: Наујмо сја да изиди лик као дрворец. На то не је извао особито то, што до сад Срби јом невају извештаћена лека у онако облику и величини, као што би прилично, јер антографисави лик, који се до сад продавао и српскоме свијету, веона је јали. Лик што сам га израдио, попрере је скоро у природној величини. Израда лику врло је укуса, за то већ јачки пие првог дрворецног звода Г. Пантоже у Прагу, гдје је лик реван. Цијену лику ставио сам, што сам могло најм, на вие 80 кро по комаду, јер ја у томе не тражим никакве, особите хвене за себе, него сјако да ми се ошмеате тронјив. Ако ме опшињетом српску у окове може првок поузетку, онда ћу за бивни ликом издати ликове јом и других знаменитих Срба.

(Жена уређује првије новине). У Чикагу излазе једне првије новине, а то једно уређује жена, госпоња Мара Крајцелина, која се већ од четрдесет година бави првије послојивки. Кад се удала, онај јој се носво мужевљев, те се даде на науку, и, како веде, претекла је у врлош свога мужа, и ако се он на далеку слави са своје вјештине.